Vsa lepota glasbenega življenja

Vita Mavrič *V Cankarjev dom se vrača z večerom šansona ter s prijatelji Predstavila bo tudi glasbo z nastajajočega albuma*

Foto Primož Lavre

V štirih ustvarjalnih desetletjih je Vita Mavrič zaznamovala slovensko kulturno krajino s prepletom glasbe, gledališča in poezije. S serijo večerov šansona *La vie en rose* je korenito vplivala na pomen kakovostne glasbe v našem kulturnem okolju. Danes zvečer bo v ljubljanskem Cankarjevem domu imela koncert *La Vita è bella* s pogledom v prihodnost.

Zdenko Matoz

Pobudnik vašega večera v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma je bil prvi program Radia Slovenija. To je eden od redkih slovenskih radiev, na katerem pogosto predvajajo šansone.

Drži. Prvi program je še zadnji sončni žarek v poplavi znosnega in neznosnega. Trudijo se ohranjati tradicijo šansona, kar ni lahko. Naposlušala sem se njihovih težav in ovir, hkrati pa začutila njihovo iskreno željo po razvoju in spremembah. Spoznala sem urednike z jasno vizijo, željo si napredka in ustvarjalnosti ter vanjo ogromno vlagajo. V tej hiši dobesedno pustijo zdravje in življenje.

Žal je pogosto vse skupaj le bob ob steno. Povsod so ovire. Nekatere razumljive, večina pa ne. Zame je to precej boleče, saj sem s to hišo rasla. Vse moje glasbene predstave, koncerti, festival *La vie en rose*, vse, kar sem ustvarila v osemintridesetih letih guljenja odrskih desk, je nastajalo v sodelovanju z RTV Slovenija.

Po definiciji, zaradi katere je bila RTV sploh ustanovljena, bi morala skrbeti za kulturno identiteto in predvsem za kulturno kontinuiteto. Žal že dolgo ni več tako. Težave niso od včeraj. Spirala navzdol se je vrtela počasi, a vztrajno, in zdaj so tam, kjer so. Ne mislim, da so za to sami krivi, težave in ovire so se nabrale in seštele. Ne vem, kako se bodo izkopali iz teh razmer, toda s krčenjem kakovostnega programa in podrejanjem gledanosti gotovo ne. Želim si in iskreno upam, da jim bo vendarle uspelo najti pot naprej.

Z Mio Žnidarič in Alenko Godec smo pripravile krajši hommage Borutu Lesjaku, z Juretom Ivanušičem pa Arsenu Dediću.

Svojčas ste vsako leto priredili mednarodni večer šansonov *La vie en rose* v Cankarjevem domu, potem pa ste prekinili to tradicijo.

Utrudila sem se. Izčrpala. Občinstvo je bilo vajeno vrhunskega programa in predvsem vsebine z globino in pomenom. Festival je rasel in bil vsako leto zahtevnejši. Če nam je ob koncu uspelo ustvariti pozitivno ničlo in nismo šli v minus, smo že praznovali. A na dolgi rok se to ni več izšlo. Morala bi močno znižati kriterije, tega pa nisem bila pripravljena storiti. Sem človek močne samorefleksije, v meni je zapisano, da se moraš vedno soočiti z dejstvi, tudi kadar ta niso prijetna. Zato mi ni bilo lahko po petnajstih letih ukiniti festival, ki je vsako leto napolnil Gallusovo dvorano. Ljudje me danes ustavljajo in sprašujejo, ali ga bom kdaj oživila. Pogrešajo ga. A vsaka pot ima svoj začetek in konec.

Vsega je enkrat konec, mar ne?

Tolaži me misel, da sem festival in Café teater zaključila na najboljši možen način, ko smo bili v najboljši formi. Do zadnjega sem vztrajala pri svoji viziji, nikoli se nisem prilagajala trgu ali splošnemu okusu občinstva. Rada bi poudarila, da me je pri tem nesebično podpiral Cankarjev dom. Drugod sem naletela na številne ovire, ki sem jih vztrajno premagovala, dokler je to še imelo smisel. Zaključili smo pravočasno, na vrhuncu. Zato ukinitev festivala zame ni bila poraz, temveč zmaga.

Priznati moram, da sem bila tudi osebno zasičena z organizacijo, produkcijo in vsem stresom, ki sodi zraven. Čutila sem potrebo, da se vrnem k izhodišču, k sebi. In sem se. Po ukinitvi Café teatra in festivala sem ustvarila vrsto uspešnih glasbenih predstav, z njimi gostovala po vsej državi in na lastno veliko veselje tudi po Evropi. Od Pariza do Dunaja, Prage, Varšave in še bi lahko naštevala.

Premierno boste tokrat predstavili nove pesmi z albuma v nastajanju. Ta bo deveti po vrsti.

To bo deseti album, kajti na Hrvaškem je izšel tudi album s pesmimi iz filma *Belle epoque*, za katerega je napisal glasbo Arsen Dedić. Oba sva bila nagrajena – on za glasbo, jaz za glavno vlogo. Na tokratnem koncertu bom predstavila novosti, seveda pa sem v program vključila tudi nekaj retrospektive. Z Mio Žnidarič in Alenko Godec smo pripravile krajši hommage Borutu Lesjaku, z Juretom Ivanušičem pa Arsenu Dediću. Oba sta močno zaznamovala mojo pot.

Album bo izšel prihodnje leto tudi na vinilni plošči. Upam, da bomo koncert ponovili.

Moj izraz živi v poeziji, saj mi omogoča, da v njej združim besedo, glasbo in občutke.

So torej albumi nekakšna zaključena poglavja vašega življenja?

Albumi so zame vedno bili zaključena poglavja življenja. Pravkar sem dopolnila šestdeset let. Moj svet se počasi krči, v novem se ne vidim več. To ni več ne moj čas ne moj prostor. Zato se vse bolj umikam v mikrokozmos meni razumljivega sveta in ljudi. To mi ustreza. Za kaj več nimam pravega ega. Sploh pa menim, da je pogubno sebe jemati preveč resno. Biti samorefleksiven pomeni tudi vedeti, kdaj je bilo dovolj. Živela sem zelo hitro, morda prehitro. Zdaj po naravni poti upočasnjujem korak in se poskušam spodobno postarati. Resnično živeti zame pomeni biti buden, čutiti in doživljati življenje, ne le ga preživljati. Zaznavam življenje, ga okušam, sem v stiku z njim. Tak način prinaša globino, hvaležnost in sposobnost, da občutiš lepoto ter mir tudi v najmanjših stvareh. Zato se bom lahko z odra kmalu poslovila mirno in brez grenkobe. Moje življenje je izpolnjeno v vseh pogledih.

Vaše umetniško življenje poteka na različnih področjih, vendar je glasba oziroma šanson tisto, kar vas je najbolj zaznamovalo.

Šanson me ne definira, me pa vsekakor osmišlja.

Meni se zdi definicija šansona – uglasbena poezija – še najbliže temu, kar naj bi šanson bil. Vse življenje ste interpretirali poezijo izvrstnih pesnikov. To je svojsten izziv, mar ne?

Šanson ima veliko obrazov in slogov. Jaz sem predvsem poustvarjalka. Kar se me dotakne, predelam skozi svoj pogled in svoje čutenje. Moj izraz živi v poeziji, saj mi omogoča, da v njej združim besedo, glasbo in občutke. Poezija je prostor, v katerem se lahko dotaknem bistva človeka. Ne z razlago, temveč z občutenjem. Zato je zame poezija večni izziv. Nikoli dokončno razumljena, vedno znova odkrita.

Hkrati ste trideset let umetniško sodelovali s pianistom in aranžerjem Jako Puciharjem, ki je avtor vseh priredb na vaših zadnjih albumih in soustvarjalec večerov *La vie en rose*. Kje in kako sta se našla?

Moj prvi pianist je bil Borut Lesjak. Umrl je nenadoma, povsem nepričakovano. Ostala sem praznih rok, res nisem vedela, s kom in kako naprej. Café teater je bil takrat še v povojih, obstajali smo šele dobro leto. Začetne 'porodne krče' smo preživljali z velikimi napori. Niti od daleč ni kazalo, da bomo preživeli še dvajset let. Kot zakleto se je v tistem času nagrmadilo vse mogoče: stiske, izgube, preizkušnje. Takrat sem se odločila, da bom najprej poskrbela za preživetje Café teatra, vse drugo pa bo, če bo. V tisti zmedi sem po naključju srečala skladatelja Janija Goloba, ki me je spodbujal in hrabril, naj se vrnem na oder. Predstavil mi je Jako Puciharja kot nadarjenega pianista in mi ga iskreno priporočil.

Ni bilo lahko po petnajstih letih ukiniti festival, ki je leto za letom napolnil Gallusovo dvorano. Ljudje me danes ustavljajo in sprašujejo, ali ga bom kdaj oživila.

In tako sva z Jakom začela sodelovati. Najini poti sta se odtlej prepletali v neštetih glasbenih zgodbah. V teh tridesetih letih sva stkala globoko zaupanje in prijateljstvo. Jaka je redek, neponovljiv umetnik. Občutljiv, ustvarjalen in predan. Na tokratnem koncertu se predstavlja kot skladatelj, pianist in dirigent članom Simfoničnega orkestra ter Big Banda RTV Slovenija in tega sem iskreno vesela. Zame je to tudi lep trenutek hvaležnosti za vse, kar sva skupaj ustvarila.

V kakšni kondiciji je šanson pri nas? Je dovolj mladih, ki jih je pritegnila ta posebna in zahtevna glasbena zvrst?

Več kot dovolj jih je. Mladih, nadarjenih in radovednih. A žal nimajo pravega prostora, v katerem bi lahko razvijali ideje in želje. In tu se znova vračam k prvemu programu Radia Slovenija. Brez njihove vztrajnosti in predanosti bi šanson pri nas že zdavnaj potihnil. Pri mladih opažam veliko občutljivosti in zanimanja za poezijo, le redki pa imajo priložnost, da svoj izraz razvijejo v globino. Šanson zahteva čas, prostor in zrelost, in prav tega danes pogosto primanjkuje. Kljub temu verjamem, da bo zvrst preživela. Vedno se bo našel kdo, ki ga bo lepota besede in melodije tako prevzela, da ji bo hotel dati svoj glas.

Trije izjemni prevodi

Jermanova nagrada *Nominiranci so Miljana Cunta, Helena Marko in Aleš Maver*

Miljana Cunta, Helena Marko in Aleš Maver so letošnji nominiranci za Jermanovo nagrado, ki jo Društvo slovenskih književnih prevajalcev (DSKP) podeljuje za vrhunske prevode družboslovnih in humanističnih besedil iz tujih jezikov v slovenščino. Nominiranke je izbrala tričlanska strokovna komisija v sestavi Nada Grošelj (predsednica), Nadja Dobnik in Sonja Weiss.

Peter Rak

Miljana Cunta je nominirana za prevod dela *Lepše vprašanje* Glenna Hughesa (KUD Logos). Kot je komisija zapisala v utemeljitvi, je za avtorjevo izražanje značilna filozofska preciznost, ki sega do temeljnih pojmov antične filozofije, po drugi strani pa poetičnost in odprtost z inovativno tvorbo novih besed ali besednih zvez. Prevajalka je temeljne pojme, na katerih sloni avtorjeva misel in so vpeljani na novo ali v kontekstu razprave dobijo povsem nov pomen, odlično prenesla v slovenski jezik. Prav tako v prevodu ni sledu o specifični angleški sintaksi ali zgoščenosti, pač pa branje teče v prijetnem in jasno razumljivem ritmu. Ker delo vsebuje tudi številne pesmi, je morala prevajalka neredko kak verz prevesti na novo, se opreti na obstoječe prevode in jih včasih tudi dopolniti, da je zasijala izvorna poanta, na katero kaže razprava.

Helena Marko je v ožjem izboru za nagrado za prevod izbranih del Ivana Illicha *Razšolanje družbe, Vernakularni spol*, *Pravica do koristnega brezdelja* in *Onkraj ekonomije in ekologije*, vsa so izšla pri KUD Logos. Prevajalka se je po mnenju komisije z Illichevo pisavo spopadla suvereno, saj je angleški izvirnik v slovenščino prelila tako, da je ohranila njegovo zgoščenost, pomensko nasičenost ter energičen ritem s pridihom neprisiljene, nevsiljive arhaičnosti, pri tem pa upoštevala notranje zakonitosti slovenščine ter pogumno izkoristila njene izrazne možnosti. V njenem prevodu se nam Illich v slovenščini razodeva kot pronicljiv, drzen, globok in prepričljiv mislec, ki nas še vedno nagovarja z nezmanjšano aktualnostjo svojih analiz in pogledov.

Lani je Jermanovo nagrado prejel Branko Madžarevič za prevod *Esejev* Michela de Montaigna. Foto Blaž Samec

Aleš Maver je nominiran za prevod dela *Od ustanovitve mesta Tita Livija*, ki je izšlo pri Slovenski matici. Prevajalec se je uspešno spoprijel z zapleteno vojaško, politično in administrativno latinsko terminologijo, kompleksno grajenim Livijevim jezikom ter dramatičnim tonom pripovedi. Vrhunec dogajanja se pogosto izrazi v govorih protagonistov, s katerimi Livij doseže učinek epske veličine tako dogodkov kot vanje vpletenih likov. V njih se značilna *oratio obliqua* po zgledu klasične proze raztegne tudi na daljše povedi, ki jih prevajalec spretno razveže, ne da bi se odmaknil od njihove vsebine ali zmanjšal retorični učinek.